

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Ара Гарабед Капрелян, д.м.н.

**Член на Научното жури по обявения от Медицински Университет - Варна конкурс за професор за нуждите на Факултет „Обществено здравеопазване“, Катедра „Физиотерапия, рехабилитация, морелечение и професионални болести“, МУ - Варна и Втора неврологична клиника при УМБАЛ „Св. Марина“
(Държавен вестник, бр. 36/27.04.2018 г.)**

Относно: кандидатурата на доц. д-р Веселинка Димитрова Несторова, д.м., по обявен конкурс за академичната длъжност „Професор“ в област на висшето образование 7. „Здравеопазване и спорт“ по професионалното направление 7.1. „Медицина“ и научна специалност „Професионални болести“ към Медицински Университет - Варна

Съгласно Заповед № Р-109-490/24.07.2018 г. на Ректора на МУ - Варна съм определен, като вътрешен член на Научното жури в горепосочения конкурс, да изготвя рецензия. Прегледът на представените ми документи показва, че обявата по конкурса е законна и е обнародвана в ДВ, бр. 36 от 27.04.2018 г. Единствен кандидат е доц. д-р Веселинка Димитрова Несторова, д.м. Всички необходими документи са изготвени от кандидата, като са спазени напълно изискванията на Правилника за приложение на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на Академичния състав на МУ - Варна. За конкурса доц. Несторова е представила коректно изготвени списъци на научните си трудове и резюмета, участия с доклади на научни срещи, справки за учебна натовареност и др.

Биографични данни и професионална кариера:

Доцент Несторова завършва МУ - Варна през 1984 г. От 1984 г. до 1988 г. работи последователно като педиатър в РБ в гр. Нови пазар и гр. Провадия и невролог в гр. Белослав. От 1988 г. до 2008 г. е съответно асистент, ст. асистент и гл. асистент в Клиниката по професионални заболявания към катедрата по Хигиена и професионални заболявания на МУ - Варна, а от 2008 г. е началник на Клиниката по професионални болести на МБАЛ “Св. Марина” - Варна. Има признати специалности по нервни и професионални болести, съответно от 1991 и 1993 г.

През 2010 г. доц. Несторова придобива образователна и научна степен „Доктор” по научната специалност „професионални болести” на тема: „Субклинична невротоксичност при професионално експонирани лица с олово - комплексно проучване ”, а от 2012 г. е избрана за доцент по професионални болести в Катедрата по физиотерапия, рехабилитация, морелечение и професионални болести. Понастоящем е доцент към Втора неврологична клиника, УМБАЛ “Св. Марина” - Варна.

Доц. Несторова е ръководител на катедра „Физиотерапия, рехабилитация, морелечение и професионални болести“ към Факултета по обществено здравеопазване и е член Научния Съвет по обществено здравеопазване и на Факултетния Съвет на Факултета по обществено здравеопазване.

Провела е специализации по научното направление неврология за извършване на високоспециализирана дейност на изследване на вегетативната нервна система, ултразвукова диагностика (2007 г.) и клинична електроенцефалография (2016 г.). Има международни специализации в Institut für Arbeits, Social und Umweltmedizin, Johannes Gutenberg - Universität Mainz, след спечелена индивидуална стипендия по проект (Individual Mobility Grant 1997/1998 г. Tempus Phare) и в Klinikum Worms Akademisches Lehrkrankenhaus der Johannes Gutenberg - Universität Mainz (2007 г.) като гост-лекар. През 2012 г. е завършила успешно квалификационен курс по Здравен мениджмънт и социална медицина и курс за педагогическа квалификация на обучители в лечебни заведения. Доц. Несторова е провела индивидуални курсове и придобила допълнителна квалификация за патофизиология и лечение на болката (1995 г. и 1997 г.). Тя е изграден специалист и е регионален консултант по Неврология за Североизточна България.

Доцент Несторова е член на българските дружества по неврология и професионални болести и дружеството по ултразвукова доплерова сонография към БАУМ. Владее английски, немски и руски езици, има отлична компютърна грамотност.

Основни направления в научно-изследователската и научно-приложна дейност на доц. Несторова са в областта на професионалните нервни заболявания на централната и периферно-нервната система и проучвания в неврологията.

Научна продукция и свързани с нея приноси:

Наукометричните критерии, посочени в Правилника на МУ - Варна за развитие на академичния състав, са изпълнени от доц. Несторова както следва: научни трудове след

доцентурата - 52, от които една монографи (хабилитационен труд), 29 реални печатни публикации в списания и сборници (2 в чуждестранни и 27 в български научни списания), 22 броя доклади и научни съобщения в национални и в международни медицински форуми, отпечатани в резюме. Самостоятелен или първи автор е в общо 16 от представените научни трудове след хабилитацията. Публикациите на доц. Несторова имат общ **Impact factor** от статии - **15.278** (представена справка от библиотеката на МУ - Варна №368/4.04.2018г.). Трудовете са цитирани положително общо 4 пъти - 2 в български и 2 в чуждестранни научни издания по база данни на Централната медицинска библиотека и библиотеката на МУ - Варна (справки с изх. №195/17.08.2011 г. и №367/4.04.2018 г. въз основа на автоматизираната информация от базите данни Web of Science, Scopus и Google Scholar и при изключване на автоцитиранията).

Научната дейност е разпределена в следните основни направления: професионалните нервни заболявания на централната и периферната нервна система и проучвания в неврологията.

Водещите и оригинални научни приноси на доц. Несторова са в областта на професионалните и неврологичните заболявания. В тази насока, монографията „Екологична замърсяване с олово - риск за общественото здраве“ разглежда един изключително важен проблем относно съвременните данни за разпространеността и токсичността на оловото. Екологичното замърсяване с олово е от природни и с превес през последните десет години от антропогенни източници. Съществуват и много неидентифицирани източници, както и промени в географското разположение на идентифицираните източници на замърсяване с олово на околната среда по социално-икономически причини. Специално внимание е отделено на последиците за общественото здраве от увеличаващата се употребата на олово в целия свят през последните години. Дискутират се формите на превенция и законодателните инициативи в света. Монографичният труд представя не само съвременните тенденции на екологично замърсяване с олово и здравните ефекти на обществото, но и обобщеният собствен дългогодишен опит на автора в разработването и приложението на диагностични критерии за ранна диагностика на субклиничните форми на интоксикация с оглед определяне на по-ниски нива на безопасност и предотвратяване на дългосрочните рискове за здравето. Монографията завършва с конкретни препоръки за първична и вторична профилактика на оловната интоксикация и нейните последици. В България не се е провеждало изследване на концентрациите на олово в кръвта и съответните здравни

ефекти при професионално неекспонирани лица. Провеждането на проучвания в България ще установят здравните ефекти в обществото при рисковите групи - кърмачета, деца, бременни и хора в напреднала възраст. Хабилитационният труд „Екологично замърсяване с олово - риск за общественото здраве“ е прецизно и професионално изготвен научен труд, който представлява изключително ценно помагало с висока научна и приложно-практическа стойност.

Тематичният обхват на научните интереси в публикациите на доц. Несторова е широк, обхваща различни аспекти на професионалните и неврологични заболявания.

За първи път у нас са изследвани промените на централната и периферната нервна система и когнитивния статус при здрави хора, професионално експонирани с оловни аерозоли, като са проследени отклоненията, като субклинична невротоксичност, в зависимост от концентрациите на олово в кръвта. Изследвани и проучени са хематологичните и нефрологични отклонения като израз на токсичността на олово. Резултатите от тези проучвания са с научен принос, който допълва и обогатява теорията за невротоксичността на оловото.

За първи път в България са проследени и описани четири случая на Амиотрофична латерална склероза при работещи в контакт с общи вибрации с дългогодишна експозиция. Обсъдени са професионалните фактори - общи вибрации като етиология на това заболяване, което е научно-теоретичен принос, допълващ вероятните етиологични фактори на заболяването.

Проучени и анализирани са епидемиологията, етиологичните фактори обуславящи заболяването синдром на карпалния канал, диагностичните критерии и терапевтичното му повлияване след прилагане на комплекси от физикални фактори. Резултатите от научните проучвания са приложени при диагностицирането и лечението на синдрома на карпалния канал. Те са с научно-теоретичен принос, допълващ диагностичните методи и са с приносен за и извън страната характер, потвърден и с международния интерес и цитирания на тези проучвания, внедрени в практиката.

С научно-приложен и методичен принос е систематизирането на етиопатогенезата на професионалните заболявания на опорно двигателния апарат. За първи път е описана и доказана професионалната етиология на рак на щитовидната жлеза при контакт с йонизиращата радиация при работещи като гранични полицаи в непосредствена близост до източник на йонизиращи лъчения - рентгенов апарат за проверка на ръчен багаж.

Обсъдени са вероятните причини и съпътстващи фактори, свързани с организацията на работния процес, както и синергично действащите фактори на работната среда. Резултатите от проучването е научно-теоретичен принос, обогатяващ професионалните фактори като причина за професионални неоплазми, както и приложен принос в практиката и методично указание при провеждането на периодични профилактични прегледи, с цел да се проследяват не само работещите в контакт с източниците на йонизиращи лъчения, но и тези, работещи в същите помещения.

Нарушенията на автономната нервна система (изследванията на R-R интервала) при пациенти с исхемичен мозъчен инсулт, приложени в практиката определят прогностичните критерии в острия стадий и изхода на заболяването. Те са с приносен за и извън страната характер, потвърден с международния интерес и цитиранията в чужбина на тези проучвания. Изследванията на автономната нервна система при гастроинтестинални и ендокринни заболявания са с научно-теоретичен и научно-приложен характер, внедрен при диагностиката, проследяването на терапевтичния ефект и прогнозиране на изхода от заболяването. Също така, измерванията на симпатиковия кожен отговор и судомоторната реактивност при Паркинсонов синдром намират приложение, като рутинни диагностични методи.

С научно-приложен принос е внедряването в неврологичната практика на лечението на нарушенията на мозъчен кръвоток при пациенти с обструктивна сънна апнея, с оглед профилактика на мозъчносъдовите заболявания.

Методичен приносен характер имат систематизираните множество теоретични аспекти на важни неврологични усложнения при тумори и метастази на ЦНС, ракова болка - патофизиология и терапевтично повлияване, психологични проблеми на болните с напреднал рак.

Проучванията на коморбидността при МС са с научно-теоретичен принос, обогатяващ познанията за протичане на заболяването.

Изследванията относно ролята на черепномозъчната травма и общата анестезия като вероятни етиопатогенетични фактори на Паркинсоновата болест, както и коморбидността при ПБ и ЕТ представляват научно-теоретичен принос, допълващ теорията за етиологията и клиничния ход на тези заболявания. Проучванията на ефекта на електромагнитната стимулация при ранна ПБ и дециметрова вълнова терапия при ранна и късна ПБ имат научно-приложен приносен характер.

С оригинален характер и научно-теоретичен принос са описаните случаи на синдром на Мейдж и синдром на Герстман с вероятна неорганична причина за заболяването.

С методичен принос е описания клиничен случай на ПРЕС синдром при пациент с нетипично начало на Множествена склероза, За първи път в България е представен случай на рядка форма на невропатична артропатия на лява колянна става при сириногомиелия в шийно-гръден отдел.

Публикациите, разглеждащи модерните схващания за терапевтичния подход при поясна дискова болест с оглед дългосрочен ефект от приложението на комплекс от физикални фактори, представляват клиничен интерес и имат потвърдителен практически принос.

С научно-приложен принос са проучванията на вида и продължителността на рехабилитацията в зависимост от възрастта на пациентите с детска церебрална парализа и готовността и допълнителната квалификация на лекари и медицински сестри за справяне с предизвикателствата на електронното здравеопазване.

Сред приносите с оригинален научно-приложен характер могат да се посочат следните:

1. За първи път са обобщени и представени на български език съвременните източници на екологично замърсяване с олово и здравните ефекти в обществото с практическа насоченост към специалистите при провеждане на бъдещи научни проучвания в България.

2. За първи път у нас е проучен и приложен набор от невропсихологични инструменти за изследване на когнитивния статус при здрави хора професионално експонирани с оловни аерозоли, като субклинична невротоксичност, които могат да послужат на бъдещи научни и клинични задачи.

3. За първи път са изследвани и анализирани влиянието на йонизиращите лъчения, като причина за неоплазма на щитовидната жлеза при пациенти изложени на непряк контакт на радиация в работното помещение.

4. Проучени са и приложени различни комплекси на терапевтично повлияване при синдрома на карпалия канал.

5. Проучени са дългогодишната експозиция на общите вибрации като възможни професионални етиологични фактори на латерална амиотрофична склероза.

6. Проучена и приложена методика за изследване на автономната нервна система при професионални, мозъчносъдови и невродегенеративни заболявания.

7. Извършено е систематизиране на етиопатогенезата на професионалните заболявания на опорно-двигателния апарат.

Приносите на научните трудове на доц. Несторова са безспорни, достатъчни и имат оригинален и научно-приложен характер. Те отговарят на изискванията за заемане на академичната длъжност „професор“.

Учебно-преподавателска дейност:

Доцент Несторова преподава на студенти по медицина, професионални бакалавъри в Медицинския колеж и студенти бакалавъри „Логопедия“ и магистри „Рехабилитация, морелечение, уелнес и СПА“, „Опазване и контрол на общественото здраве“ и „Оптометрист“. Председател е на изпитни комисии за семестриални и държавни изпити. Ръководител е на катедра по Физиотерапия, рехабилитация, морелечение и професионални болести.

Справката за учебната натовареност през последните четири години на Доц. Несторова показва натоварване над норматива през последните три години. Има регистрирани активни научни профили в Google Scholar, ResearchGate и ORCID.

Доц. Несторова е научен ръководител на двама успешно защитили докторанти, от които един е по научната специалност „Професионални болести“. Тя е научен ръководител на дипломна работа на трима дипломанти. Рецензент е на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ на един дисертант. Участвала е в научни журита за придобиване на АД „Доцент“ и АД „Професор“. Член е на изпитна комисия за държавен изпит за специалност „Нервни болести“ и „Професионални болести“.

Доц. Несторова е автор на учебните програми, лекционния курс, методичните материали за упражнения и тестовия изпит на Blackboard за студентите по Медицина „Професионални болести“; МК - ОКС „Бакалавър“ Инспектори по ОЗ; „Професионални болести с токсикология“; МК - ОКС „Бакалавър“ Инспектори по ОЗ „Охрана на труда“; МК - ОКС „Бакалавър“ Медицински оптик „Здравословни и безопасни условия на труд“; Рехабилитация, морелечение, уелнес и СПА - ОКС Магистър „Рехабилитация и превенция на професионалните болести“; Опазване и контрол на ОЗ - ОКС Магистър „Здраве и

безопасност при работа“; Опазване и контрол на ОЗ ОКС Магистър „Токсикология“; Оптометрист ОКС Магистър „Увреждане на очния анализатор от професионални фактори“ и ОКС „Бакалавър“ Логопедия „ Неврология“

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Доц. д-р Несторова е с изграден авторитет на всеотдаен лекар и утвърден специалист, със значима по обем преподавателска и творческа активност. По наукометрични критерии отговаря напълно на изискванията на Закона и Правилника за развитие на академичния състав в МУ - Варна. Добавяйки към тези аргументи и личните ми впечатления от кандидата като ерудиран и етичен колега ми дават основание да дам положителна рецензия и предлагам на уважаемите членове на Научното жури също да гласуват положително Доц. д-р Несторова, д.м. да заеме академичната длъжност „Професор“ по професионални болести в Катедрата по Физиотерапия, рехабилитация, морелечение и професионални болести при Факултет „Обществено здравеопазване“ на МУ - Варна и Втора клиника по Неврология в УМБАЛ „Св. Марина“.

31.07.2018 г.

Варна

Изготвил рецензията:

/Проф. д-р Ара Капрелян, д.м.н./

